

at han beherskede alle musikalske former. Det er vel således, at symbolisternes største problem var at forene kunsten med virkeligheden. Det er måske den problemstilling, Jørgen I. Jensen berører, når han gør opmærksom på, at Carl Nielsen aldrig fik svar på det spørgsmål, han stillede sig selv: Hvad betyder musikken, og hvor er dens plads i livet?

Jørgen I. Jensen har skrevet en bog på et meget højt niveau. En gang imellem kan man dog godt have fornemmelsen af, at han lukker sig om sig selv. Han er f.eks. for tilbøjelig til at anvende for lange citater. For forfatteren selv er de meningsfulde og lettilgængelige, for læseren ikke; det er jo ikke sikkert, han kender citatets sammenhænge godt nok.

For historikeren er der særlige problemer med denne bog. En moderne

biografi om vor største komponist er vigtig, men der opstår unægtelig visse kildekritiske problemer når tonesproget er en væsentlig dokumentation bag fremstillingen. Når den moderne bevidsthedsforskning inidlertid dokumenterer, at det menneskelige sprog reelt er fattigt på evne til at informere (jfr. Tor Nørretranders), bør historikeren være åben for at forholde sig til andre informationsmåder og dermed udvide området for kildekritikken. Men det forudsætter selvfølgelig, at man hverken er tonedøv eller farveblind!

Der er tale om en smuk bog med speciel grafisk tilrettelægning. Der har da også været ikke mindre end 3 fonde med bag udgivelsen. Foruden det nævnte nodetillæg er der her visninger og register.

Ib Gejl

HISTORIEVIDENSKAB

Birgitta Odén: *Forskarutbildningens förändringar 1890-1975*. Historia, Statskunskap, Kulturgeografi, Ekonomisk historia. Bibliotheca Historica Lundensis 69. (Lund University Press, 1991). 387 s.

Videnssociologien og videnskabsteorien har lagt stor vægt på forskningsmiljøernes og dermed også forskeruddannelsernes betydning for videnskabelig udvikling. På denne baggrund er det et centralt historiografisk emne, Birgitta Odén har taget op i denne undersøgelse af de forandringer, der er sket i Sverige på dette område inden for faget historie og nogle samfundsvidenskabelige discipliner, som i deres udgangspunkt var udbryderfag, specialiseringer af sider af historiefaget.

Selv om det svenske forskeruddannel-

sessystem på mange punkter har været meget anderledes end det danske – i det mindste tidligere, er der også set med danske briller meget at hente i Odéns undersøgelse. Hun gør sig således en række generelle overvejelser over det hun kalder forskeruddannelsens rammevilkår, dvs. videnskabens generelle professionaliseringstendenser, udviklingen i forholdet mellem samfundet og videnskaberne for ikke at tale om de forskellige generelle opfattelser af, hvordan uddannelse overhovedet bør foregå.

Hun har to hovedhypotheser. Dels at universiteterne og de former, som forskeruddannelsen får, udvikler sig i en interaktion mellem staten og samfundets behov på den ene side og forskernes selvforståelse på den anden – især når der som i Sverige (og Danmark for den sags skyld) er tale om statsuniversiteter.

Dels at der er to helt forskellige ideer om, hvordan der skabes gode forskeruddannelsesmiljøer – og disse er baseret i grundlæggende forskellige opfattelser af, hvad videnskab er: den ene er en positivistisk/scientistisk læggen vægt på en mere systematiseret uddannelse og kollektiv professionalisering; den anden er en humanistisk/hermeneutisk understregning af vigtigheden af forskerens personlige modning og uafhængighed.

Det sidste forhold havde afgørende betydning for, hvordan de enkelte professorer greb uddannelsen af deres elever an. For som Odén understreger, var der meget længe tale om, at forskeruddannelsen havde karakter af mesterlære. Først i 1950'erne og 1960'erne skete der en opløbning af dette tyske hierarkiske system ved at docenternes indflydelse blev stærkere. Dette førte til mere pluralistiske forskningsmiljøer og skabte forudsætninger for profileringer og specialiseringer.

Ud over at der næppe i Danmark har eksisteret institutionaliserede forskerseminarer med et uddannelsesøjemed, er der også en anden vigtig forskel, som sikkert vil umuliggøre en tilsvarende dansk undersøgelse. De svenske universitetslærere har i langt højere grad end deres danske kolleger skullet rapportere om deres aktiviteter, og der er derfor et kildemateriale til belysning af udviklingen, som gør det muligt ikke kun at skulle nøjes med deltagernes senere erindringer om deres forskeruddannelses forløb.

Birgitta Odéns bog er slutrapporten på et større svensk projekt. Den er utvivlsomt af stor betydning for forståelsen af de pågældende fags udvikling i Sverige. Men den er også vigtig for alle der interesserer sig for, hvordan videnskab udvikler sig – og ikke mindst når det gælder historiske discipliner.

Jens Chr. Manniche

NORDEN

Eva Österberg: *Mentalities and Other Realities. Essays in Medieval and Early Modern Scandinavian History*. (Lund Studies in International History 28, Lund University Press, 1991). 207 s.

Udenlandske forskeres viden om nordisk historie er ofte særdeles begrænset – blandt andet fordi nordiske historikere traditionelt har offentliggjort deres forskningsresultater på de respektive nationalsprog. Der er derfor god mening i, at det svenske humanistiske forskningsråd har tilskyndet Eva Österberg til at få et udvalg af hendes artikler samlet og oversat til engelsk. Ja, der er endda en særlig pointe i det, netop i dette tilfælde.

De oversatte artikler har nemlig det til fælles, at de afprøver synspunkter fra international forskning på nordisk materiale, og ved at sende resultaterne ud på engelsk understreger Eva Österberg således, at nordiske historikere ikke bare skal modtage inspiration og impulser fra den internationale forskning, men også komme i en egentlig *dialog* med den.

Emnet er de mentale, sociale og økonomiske aspekter af livet i det skandinaviske bondesamfund før industrialiseringen, især i perioden fra ca. 1500-1700. Med særligt henblik på den udenlandske læsergruppe gør Eva Österberg opmærksom på, at det førindustrielle bondesamfund i Skandinavien på mange måder så helt anderledes ud end dets